

2006-2007 ÖĞRETİM YILINDA UYGULANMAYA BAŞLANAN ÖĞRETMEN YETİŞTİRME LİSANS PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Leyla KÜÇÜKAHMET *

Özet

Ülkemizde ilk öğretmen yetiştiren kurum 1848 yılında kurulmuştur. Bu, öğretmenliğin bir meslek olarak kabulünün tarihidir. Geçen yaklaşık 160 yıllık süre içinde öğretmen yetiştirme programlarında pek çok değişiklik olmuştur. En son 1997-1998 eğitim ve öğretim yılında uygulanmaya başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması nedeniyle öğretmen yetiştirme lisans programlarında değişiklik yapılmıştır. Çağdaş öğretmen yetiştirme literatürünün ve ülkemiz gerçeklerinin ışığında program geliştirme ilkelerine uygun olarak programın değerlendirilmesi ve sonuçlarına göre program geliştirme çalışması yapılması gerekirken, yeni bir program uygulanmaya konmuştur. 2006-2007 eğitim ve öğretim yılından itibaren kademeli olarak izlenecek olan bu program öğretmen yetiştirmeyi en azından 40 yıl geriye götürmüştür. Programlardaki muhteva kategorilerinin ağırlığı ve düzeni, öğretmenlik meslek bilgisi adı altında okunulan 43 çeşit ders, alan bilgisi, genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ayırt edilememiş olması ve ülkemizin coğrafi konumu nedeniyle uzun uğraştan sonra programlara yerleştirilmiş olan esas alan, yan alan uygulamasının kaldırılmış olması programın yetersizliğinin görülen kanıtlarıdır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen yetiştirme, lisans programları, program değerlendirme.

Abstract

The first teacher education institution in Turkey was established in 1948, which demarcates the date when teaching started to be considered as a profession. There have been many changes in the teacher education program in the past 160 years, the latest of which was the one due to the introduction of the 8-year compulsory education in 1997-1998 educational year. While it is necessary to evaluate the current curriculum according to the principles of curriculum development and carry out a curriculum development practice in the light of teacher education literature and the context our country is in, a new program has been initiated. The program, which is to be followed step by step starting from the 2006-2007 educational year, has retrogressed teacher education at least back to 40 years before. The apparent evidence to the inefficiency of the program is inherent in the order and weight of the content categories, and in the fact that the 43 courses concerning the teaching profession have not been classified as knowledge of the subject matter, general culture, knowledge of teaching profession, and in the fact that the practice involving main major subordinates has been ruled out.

Keywords: Teacher training, undergraduate, curriculum evaluation.

Türkçede bir söz vardır: “Amerika’yı yeniden keşfetmek” Bu sözün anlamı; zamanı, enerjiyi boşu boşuna harcamadır. Bugünkü öğretmen yetiştirme programları ile değil Amerika’yı yeniden keşfetmek, mevcut sorunları dahi çözmek mümkün değildir.

Makaleye bu şekilde giriş cümlesi yazmamın nedenini açıklayabilmek için önce öğretmen yetiştirme sistemimizin bugüne kadarki evrimini kalın çizgilerle belirlemek, bugünün uygulamalarını bu evrimin ışığında değerlendirmek gerekmektedir.

1. Ülkemizde ilk öğretmen yetiştiren kurum 1848 yılında, yani bundan yaklaşık 160 yıl önce kurulmuştur. Bu süre zarfında programlarda çok sık değişiklikler yapılmıştır.

2. 8-11 Haziran 1982 tarihinde “XI. Millî Eğitim Şûrası” toplanmış, ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmeleri değerlendirmiş, literatürü taramış ve şu kararları almıştır (MEB, 1982):

a. İyi öğretmen, iyi öğretmen yetiştirme programlarında yetişir. İyi bir öğretmen yetiştirmenin de birinci koşulu öğretmen yetiştirme programında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi programlarında birlik ve beraberlik sağlamaktır.

b. Bu birlik ve beraberlik, programların sürelerinde, kredi sisteminde, muhteva kategorilerinin düzen ve ağırlığında, seçimlik derslerinde, staj ve uygulama faaliyetlerinde, değerlendirme süreçlerinde ve benzeri boyutlarında sağlanmalıdır.

3. 28 Mart 1983 tarihinde yayımlanan 2809 sayılı Yüksek Öğretim Kurumlarının Yeniden Teşkilatlanması Hakkında Kanun ile bu birlik sağlanmaya çalışılmış, bütün öğretmen yetiştiren kurumlar Yüksek Öğretim Kuruluna bağlanmış, hepsinin süresi 4 yıla çıkarılmış, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin standartları belirlenmiştir. Doğal olarak bu düzenleme de pek çok sorunu birlikte getirmiştir. Bir taraftan sorunlar çözümlenmeye çalışılırken bir taraftan da yeni yeni sorunlar yaratılmıştır. Ancak bu uygulamada, “Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri nelerdir? Alan bilgisi dersleri nelerdir? Genel kültür dersleri nelerdir?” konuları gayet açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bununla birlikte 1983 yılındaki uygulamada da örneğin, İletişim Bilimleri Fakültesinden eğitim iletişimi ve planlaması uzmanı yetişmesi ya da Sağlık Eğitimi Fakültelerinden sağlık eğitimi alanına eğitim uzmanı yetişmesi gibi yanlış uygulamalar yapılmıştır. Hâlen de bu tür yanlışlar devam etmektedir. Örneğin, günümüzde öğretmen yetiştiren fen-edebiyat

fakülteleri vardır. Oysa öğretmen yetiştiren tek bir kurum vardır, o da eğitim fakülteleridir.

4. Öğretmen yetiştiren kurumlarda programın en önemli boyutu staj ve uygulama faaliyetleridir. Bunun için çok uzun süre çalışılmış ve öğrencilerin önce okul ortamını tanıyacağı, sonra okuldaki etkinliklere katılacağı ve deneme dersleri vereceği sonrada bunları değerlendireceği bir sistem getirilerek ikinci yarıyla Okul Deneyimi I, yedinci yarıyla Okul Deneyimi II ve sekizinci yarıyla Öğretmenlik Uygulaması dersleri konmuştur. Bu düzenleme uzun bir uğraş sonunda programlara yerleştirilmiş ve mantıklı bir zemine oturtulmuştur. Oysa yeni programda pek çok öğretmenlik alanında Okul Deneyimi II dersi kaldırılmıştır. Hatta bazı programlarda Okul Deneyimi I dersi de kaldırılarak öğretmen adayları hiç okulu tanımadan öğretmenlik uygulamasına başlatılmaktadır.

5. Ülkemizde 1964-1965 eğitim ve öğretim yılında Türk Millî Eğitiminin ihtiyacı olan eğitim uzmanını yetiştirmek için Ankara Üniversitesine bağlı Eğitim Bilimleri Fakültesi açılmıştır. Bu fakültede öğretmenlik meslek bilgisi dersleri olarak “Eğitim Bilime Giriş”, “Eğitim Psikolojisi”, “Öğretim İlke ve Yöntemleri”, “Eğitim Sosyolojisi” ve “Ölçme ve Değerlendirme” gibi dersler okutulmuştur. Ancak bir süre sonra “Eğitim Psikolojisi” dersinin “Öğrenme Psikolojisi”, “Gelişim Psikolojisi” gibi değişik alanlara ayrıldığı ve bu alanların muhtevasının 3 kredi saatlik bir derste verilemeyeceği gibi, bu değişik alanlardan birinde ihtisaslaşmanın diğerini de kolaylıkla öğretemeyeceği belirtilerek “Eğitim Psikolojisi”, “Gelişim Psikolojisi” ve “Öğrenme Psikolojisi” olarak iki derse ayrılmıştır. Hatta gelişim psikolojisi de çocukluk ve ergenlik psikolojisi olarak ikiye ayrılarak öğretilmeye başlanmıştır. Her ne olduysa tam kırk yıl sonra bu dersler tekrar “Eğitim Psikolojisi” hâline dönmüştür. 40 yıl önce açılan Eğitim Bilimleri Fakültesinde okutulan “Eğitim Bilimine Giriş” “Öğretim İlke ve Yöntemleri” ve “Eğitim Psikolojisi” dersleri kur tanımları da aynı kalmak koşuluyla programlara konmuştur.*

6. Ülkemizde 16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla yürürlüğe giren ve 1997-1998 eğitim ve öğretim yılında uygulanmaya başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretimin ihtiyacı olan sınıf ve branş öğretmenini yetiştirmek üzere eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırma çalışmasına başlanmış ve 1998-1999 eğitim ve öğretim yılında yeni bir program uygulanmaya konmuştur. Bu program, XI. Millî Eğitim Şûrası'nın kararlarına uygun olarak programlarda birlik ve bütünlüğü

---

* Eğitim fakültesi programlarının sadece birinci sınıfının kur tanımları açıklanmıştır. Örneğin, Eğitim Bilimine Giriş dersinin kur tanımı 1965 yılındaki kur tanımının aynısıdır (www.yok.gov.tr).

korumuştur. Tüm öğretmen adayları aynı öğretmenlik meslek derslerini, aynı yarıyılıda, aynı kredi saatte görmüş, aynı uygulamaya gitmiş, aynı standartlarda yetişmiştir. Çünkü öğretmenlik söz konusu olduğunda bunun standartları dünyada da ülkemizde de yıllar önce belirlenmiştir. Tabi ki bu programın da eksik yanlarının olması doğaldır ve olmuştur da. Yapılacak iş program geliştirme ilkelerine uygun olarak kurulan bir grubun yine program geliştirme ilkelerine uygun olarak yapacağı bir alan araştırması sonuçlarına göre mevcut programı geliştirmesi iken.

7. Artık slogan hâline gelmiş olan “Öğretmen yetiştirme sistemimiz yaz boz tahtasıdır.” sözünün en canlı örneği bir kez daha sergilenmiş, yeni bir program ortaya konmuştur. Bu programları öğretmen yetiştirme programlarında aranması gereken en basit özellikler açısından irdelemek, programların niteliği konusunda fikir vermeye yarayacaktır.

a. Öğretmen yetiştirme programlarının amacı “öğretmen yetiştirme”dir. Bazı kişilerin gönlünde öğretmenlik yerine uzmanlık yatabilir. Ama uzmanlık için de “meslekte asıl olan öğretmenliktir” sloganı geçerlidir. Yani uzman olarak yetiştirilecek kişilerin de önce öğretmenlik meslek bilgisine sahip olması gerekir. Aksi takdirde o alanın uzmanlığını yapamazlar. Bu program yapanların gönüllerinden geçenleri gerçekleştirme imkânı tanınma ile çözümlenecek bir sorun değildir. Bu, yasalarla da korunan bir durumdur. Öğretmenlik meslek bilgisini eksik alan öğretmen adayının mezun olma durumunda Millî Eğitim Bakanlığınca tayini yapılmamalıdır. Açık ve net bir şekilde ortaya konmuştur ki eğitim fakülteleri uzman değil öğretmen yetiştirir. Millî Eğitim Bakanlığının ihtiyacı olan uzman yetiştirecek tek kurum Eğitim Bilimleri Fakültesidir. Hele de ismine “öğretmenlik programı” deyip “Biz öğretmen değil uzman yetiştiriyoruz.” şeklinde dayatmanın hiçbir anlamı yoktur. Bugün mevcut programlarda bu kargaşa yaşanmaktadır. Örneğin, Görme Engelliler Öğretmenliği programı öğretmen yetiştiren bir program olarak düzenlenmemiştir. Görme Engelliler Öğretmenliği programının sınıf öğretmenliği programı ile paralel olması, bunun üzerine engel grubunun gerektirdiği bilgilerin verilmesi gerekirken örneğin Braille ile okuma, yazma gibi sınıf öğretmenliği ile genel kültür ve özel öğretim dersleri dışında hiçbir paralelliğin olmadığı görülür. Öğretim ilke ve yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, rehberlik dersleri gibi temel meslek bilgisi derslerini almadan yetişecek bir öğretmen adayı ne kadar başarılı olabilir. “Bu dersleri başka bir ad ile okutuyoruz ya da başka derslerin konuları içine serpiştirdik.” gibi cevaplarla modern Arşimed’liğe gerek yoktur. Yine Görme Engelliler Öğretmenliği programlarında örneğin, genel biyoloji, genel fizik genel kimya derslerini görmeyen bir öğretmen adayına fen bilgisi dersinin

verilemeyeceğini bilmemek modern Arşimed’liği de aşan bir davranıştır. Hele de bu dersleri görmeyen öğretmen adaylarına bu derslerin öğretimini vermenin büyük bir eksiklik olduğu çok açıktır. Sınıf Öğretmenliği programında önce alan bilgisi-temel fizik, temel kimya gibi-derslerinin verilmesinin sonra fen bilgisi öğretimine geçilmesinin çok basit bir nedeni vardır. Çünkü bu dersler bu sırayla öğretilir. Buna **muhtevanın lojik yapısı** denir.

b. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesine göre;

Öğretmenlik bir meslektir. Öğretmenlik mesleği özel bir mesleki yeterliliği gerektirir.

Bu yeterliliği sağlamanın kriterleri dünyada ve ülkemizde çoktan belirlenmiştir. Bu kriterlerden birincisi şudur: Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarına üç tür muhteva kategorisinde bilgi verilir. Bunlar:

Öğretmenlik meslek bilgisi: “*Öğretmen adayına kim, niçin, nerede, nasıl öğretilmelidir?*” sorularına cevap veren derslerdir.

Alan bilgisi: *Öğretim alanı hakkında derin ve engin alan bilgisi veren derslerdir.*

Genel kültür: *Küçük bilgi, olgu ve olay kategorilerinin büyük strüktüre oturtmaya yaracak genel kültürü veren derslerdir.*

Bu tanımlardan hareketle öğretmenlik lisans programlarına konacak bir dersin öğretmenlik meslek bilgisi dersi mi, alan bilgisi dersi mi, yoksa genel kültür dersi mi olduğu kolayca anlaşılır. Oysa en son öğretmen yetiştirme lisans programlarında bunun bile karıştırılmış olması bir hatadır. Örneğin, Özel Öğretim Yöntemleri dersi, öğretmenler için alan bilgisi mi yoksa öğretmenlik meslek bilgisi dersi midir? Bu ders yukarıdaki tanımlara göre şüphesiz öğretmenlik meslek bilgisi dersidir. Her zaman da öyle olmuştur. (Bu dersi alan uzman eğitim bilimciler okutur. Mevcut durumda yeterince, örneğin fen eğitimcisi olmadığı için bu dersi fenciler okutmaktadırlar. Bu bir geçiş dönemidir. Doğaldır. Uzun vadede mutlaka alan uzmanlığı üzerine eğitimde yetişecek kişiler bu derslere girecektir. Dünyada bunun uygulaması böyledir.) Varsayalım ki program düzenleyiciler bu dersi alan bilgisi dersi olarak kabul etmişlerdir. Programlara bakıldığında bu ders örneğin, Almanca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği lisans programında alan bilgisi; Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Müzik Öğretmenliği, Türkçe

Öğretmenliği lisans programlarında meslek bilgisi dersidir. Bu karmaşa niçin yaratılmıştır? Bu ders alana özgü öğretim yöntemlerin, öğretildiği bir derstir. Bu açıdan bakıldığında ya alan bilgisidir (ki bu yanlıştır) ya da öğretmenlik meslek bilgisidir. Bir yerde öyle, bir yerde böyle olmasının mantıki ve bilimsel bir açıklamasının da olması gerekir. “O programı yapanlar alan bilgisi olarak koymuş, bu programı yapanlar öğretmenlik meslek bilgisi olarak koymuş.” diye bir açıklama asla yapılmamalıdır. O takdirde programların özenle yapılmadığı konusundaki şüpheler kesinleşecektir. Aynı hata programda pek çok ders için yapılmıştır. **Öğretmenlik uygulamasını bile alan bilgisi sayan öğretmenlik lisans programları vardır.** Yine, pek çok öğretmenlik programına “özel eğitim” dersi konmuştur. Bu dersi okutacak sayıda ne öğretim elemanı vardır, ne de her programa bu dersin konmasına gerek vardır. Özel eğitime muhtaç çocuklar görme engelliler okulu, işitme engelliler okulu gibi özel okullarda eğitilmektedir. Bu kurumların öğretmenleri de eğitim fakültelerinde özel eğitim öğretmenliği programlarıyla yetişmektedir. Bunun dışında Fen Bilgisi Öğretmenliği programı öğrencisinin ya da Sınıf Öğretmenliği programı öğrencisinin öğretmen olduğunda, sınıfında özel eğitime muhtaç öğrenci olma olasılığı hemen hemen binde bir iken bu dersi görmesi israftır.

Mevcut öğretmen yetiştirme programlarına konan pek çok dersin niçin konduğu anlaşılammıştır. Örneğin, bazı öğretmenlik programlarına, mezuniyet projesi konmuş bazılarına konmamıştır. Eğer öğretmen adayı için mezuniyet projesi gerekli ise bu tüm programlara konmalıdır. Çünkü mezuniyet projesi örneğin, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğine özgü bir ders değildir. Eğer bu dersin gerekliliğine inanılıyorsa her öğretmenlik programına konmalı, her öğretmen adayı alanına özgü bir proje hazırlamalıdır.

Hemen her programa Türk Eğitim Tarihi dersi konmuştur. Genel kültür vereceğine inanılan bu dersin programlarda niçin bu denli ağırlık kazandığını anlamamanın zorluğu bir yana eğitim fakültelerinde bu dersi okutabilecek kaç öğretim elemanı vardır? Bu ders örneğin Eğitim Bilimine Giriş gibi genel bir ders değildir. Bir ihtisas alanıdır. Bu dersi okutabilecek öğretim elemanlarının sayısı sanıldığı kadar çok altındadır. Bu açıklama, “Yeterli öğretim elemanı olmayan ders okutulmamalı mıdır?” gibi bir soruyu akla getirebilir. Burada savunulan görüş şudur: Türk Eğitim Tarihi, Özel Eğitim gibi hemen hemen tüm öğretmenlik alanlarına yerleştirilen dersler uzmanlık gerektiren derslerdir; bu dersleri okutacak yeterli sayıda eleman yoktur, ama daha da önemlisi bu derslerin bu denli yaygın olarak okutulmasına gerek yoktur. Eğer amaç her şeye rağmen öğretmen adaylarının daha da genel

kültürlü yetişmesini sağlamak ise hemen hiçbir programda yer almayan Eğitim Sosyolojisi dersi çok daha fonksiyonel bir derstir.

Yeni programı, fil hikâyesi gibi herkesin bir ucundan tuttuğu o kadar belirgindir ki. Örneğin, Bilimsel Araştırma Tekniği dersi Müzik Öğretmenliği lisans programı için öğretmenlik meslek bilgisi , Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği lisans programı için genel kültür dersidir. Bu ayırımı ne şekilde ve nasıl yapılacaktır? Fil hikâyesinin bir diğer basit örneği de her öğretmenlik programına konmuş olan “Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı” dersinde görülmektedir. Bu ders; Almanca Öğretmenliği lisans programında “2 2 3” şeklinde, Resim İş Öğretmenliği lisans programında “3 0 3”, Görme Engelliler Öğretmenliği lisans programında “2 0 2” şeklinde okutulacaktır. Bu farkın açıklaması nedir? Daha da önemlisi Materyal Tasarımı gibi bir dersin teorik olarak işlenmesi mümkün müdür? Bu dersin amacı öğretmen adaylarına derslerine ilişkin materyal hazırlatma ise, bu sınıf öğretim elemanının anlatımıyla nasıl sağlanacaktır?

c. Öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken üç çeşit muhteva-alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi-programlara belli bir düzenleme ve ağırlıkla yerleştirilmelidir. *Düzenlemenin en yaygın ve fonksiyonel olanı “paralel düzenleme” denilen düzenlemedir. Bu düzenlemenin temel iki özelliği vardır:*

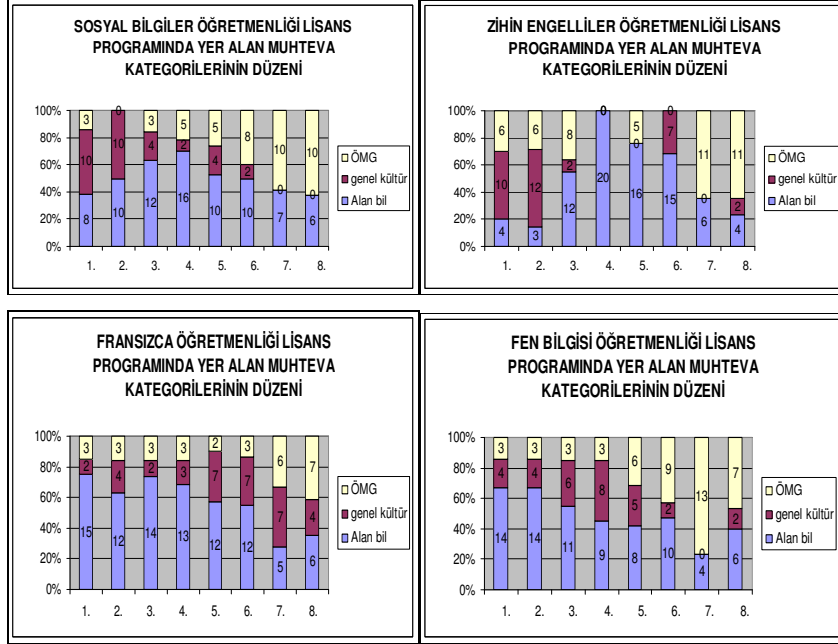
i. Öğrenci her yıl paralel bir biçimde her muhteva kategorisinden ders alır.

ii. Birinci yarıyıldan sekizinci yarıyla doğru gidildikçe genel kültür azalır, öğretmenlik meslek bilgisi artar, alan bilgisi az çok ağırlığını korur.

Bugüne kadar az çok bu düzenlemenin özelliklerine dikkat edilmişken yeni düzenlemede hiçbir özelliğin aranmadığı hatta derslerin yarıyıllarla tesadüfi bir biçimde serpiştirildiği görülmektedir.

Aşağıda buna bir iki örnek verilmektedir.

Grafik 1. Bazı Öğretmenlik Lisans Programlarında Yer Alan Muhteva Kategorilerinin Düzeni

Kaynak: www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama-program sayfasındaki bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

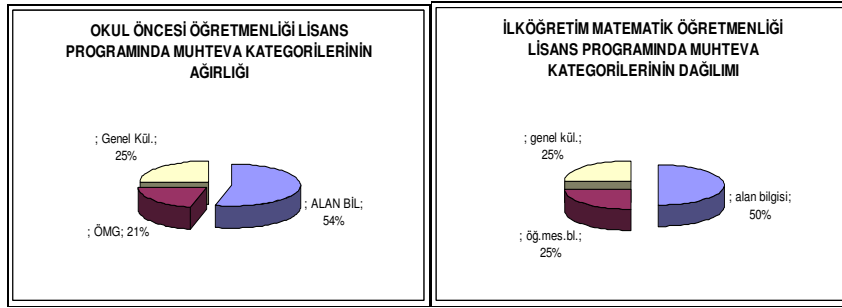
Grafik 1’den de anlaşılacağı gibi, öğretmenlik lisans programlarında yer alan muhteva kategorilerinin düzenlemelerinde herhangi bir sistematikten söz etmek mümkün değildir.

Öğretmenlik programlarındaki düzenlemenin çeşitliliğinden daha kötüsü bu muhteva kategorilerinin lisans programlardaki ağırlığıdır. Yeni programın yenilikleri belirtilirken şöyle bir ifade kullanılmıştır: “Programlar oransal olarak % 50-60 alan bilgisi ve becerileri, % 25-30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, % 15-20 genel kültür derslerini içermektedir. Bu, dünya literatüründe de yer alan doğru bir ifadedir. Ancak bu ifadeyi bilen program yapımcıları bu ifadeden sonra gelen iki cümleyi de bilselerdi böyle bir hataya düşmezlerdi. Bu, genel öğretmen yetiştirme

programlarındaki muhteva kategorilerinin ağırlığıdır. Bunu takip eden iki cümledeki açıklama şöyledir: “Şüphesiz bu oranlar her kuruma öğretmen yetiştiren programlar için kesin ölçü vermemektedir. Hangi okul kademesine ya da tipine öğretmen yetiştirilecekse muhteva kategorilerinin ağırlığı saptanırken, o öğretmen tipinden beklenenler göz önüne alınır. Örneğin, okul öncesi öğretmenliğinde daha çok genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmak beklenir. Bu kademe öğretmenliği için alan bilgisinde fazla derinleşmeye gerek yoktur. Okul kademesi yükseldikçe alan bilgisinde derinleşme aranmalıdır.” İşte bu bir-iki cümle okunmadığı içindir ki dünyada örneği olmayan bir düzenleme ortaya çıkmıştır. Ülkemizde okul öncesi öğretmenin öğreteceği alan bilgisi dersleri, matematik öğretmeninden daha fazladır.

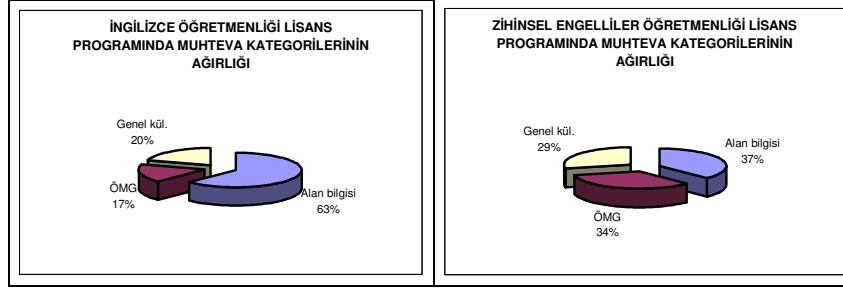
Grafik 2. Okul Öncesi Öğretmenliği ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programlarında Yer Alan Muhteva Kategorilerinin Ağırlığı

Kaynak: www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama-program sayfasındaki bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Nerede kaldı ki pek çok öğretmen yetiştirme lisans programında kendi belirledikleri % 50-60 alan bilgisi, % 25-30 öğretmenlik meslek bilgisini, % 15-20 genel kültür oranına da uymamışlardır. Bu uygulamaya bir iki örnek aşağıda yer almaktadır.

Grafik 3. Bazı Öğretmenlik Lisans Programlarında Yer Alan Muhteva Kategorilerinin Ağırlığı

Kaynak: www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama-program sayfasındaki bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

d. Öğretmen yetiştirme programları “öğretmenlik mesleği” kazandıran programlardır. Bu nedenle “öğretmenlik meslek bilgisi” dersleri titizlikle belirlenmelidir. 1848’den beri öğretmen yetiştirme programlarında en fazla titizlik gösterilen husus öğretmenlik meslek bilgisi dersleridir. Bu öğretmen yetiştirme programlarına tek bir ders ekleme, programdan tek bir ders çıkarma ya da bir dersin kredi saatini değiştirme bile program geliştirme ilkelerine uygun olarak yürütülmelidir. Bu açıdan uygulanmakta olan programda da bazı aksaklıklar vardı ve bunlar tespit edilmişti. Örneğin 5 kredi saatlik bir Öğretimde Planlama ve Değerlendirme dersinin varlığı programda olumsuzluğa yol açıyordu. Bu ve benzeri aksaklıklar bir alan araştırması ile tespit edilip program geliştirilebilecek iken programlara herkesin istediği ders öğretmenlik meslek bilgisi dersi olarak konmuş, sonuçta aşağıdaki tablo çıkmıştır.

Tablo 1. Öğretmenlik Lisans Programlarında Yer Alan Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri

ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ DERSLERİ	OKUL ÖN.	FRAN-ALM.	İNGİLİZCE	BİLGİSAYAR	BEDEN EĞL.	İLK. MAT.	DİN KÜLTÜRÜ	SINIF	FEN BİL.	SOSYAL BİL.	MÜZİK	RESİM İŞ	TÜRKÇE	İŞTİME ENGELLİLER GORME ENGELLİLER	ZİHNSEL	ÜSTÜN
1. Eğitim Bilimine Giriş	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
2. Psikolojiye Giriş															*	
3. Eğitim Psikolojisi	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
4. Öğretim İlke ve Yöntemleri	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
5. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*		*		*
6. Sınıf Yönetimi	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
7. Ölçme ve Değerlendirme	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
8. Rehberlik	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
9. Öğretmenlik Uygulaması (I)	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
10. Öğretmenlik Uygulaması (II)													*		*	
11. Okul Deneyimi (I)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*
12. Okul Deneyimi (II)					*		*	*								*
13. Özel Eğitim	*		*	*	*	*	*	*	*	*						*
14. Karşılaştırmalı Eğitim			*													
15. Türk Eğitim Sistemleri ve Okul Yönetimi	*			*		*	*	*	*	*		*	*	*		*
16. Özel Öğretim Yöntemleri (I)				*	*				*	*	*	*	*			
17. Özel Öğretim Yöntemleri (II)				*	*				*	*	*	*	*			
18. Seçmeli I		*		*	*	*				*		*	*			
19. Seçmeli II				*		*				*						
20. Drama Eğitimi					*											
21. Fen-Teknoloji Programı ve Planlama									*							
22. Fen Öğretimi Lab. Uygulamaları I									*							

Tablo 1'in Devamı

41. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi																								*		
42. Kaynaştırma-Normal Sınıflarda Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitimi																									*	
43. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Rehberlik																									*	
Toplam kredi saat	33	30	27	39	43	37	38	36	44	44	33	35	38	33	32	58	40									

Kaynak: www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama-program sayfasındaki bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere bugün öğretmen yetiştirme programlarında tam 43 çeşit öğretmenlik meslek bilgisi dersi okutulmaktadır. Bugünkü sistemde 27 kredi saat ile 58 kredi saat arasında değişen meslek bilgisi programından öğretmen yetişmektedir. Bu durumda nasıl bir öğretmen standardından söz edilebilecektir? Yukarıdaki tabloya bakan herhangi bir kimse (eğitim bilimci olması gerekmez) bu derslerin pek çoğunun genel kültür dersleri (normal genel kültür ve alanın genel kültürü*) ya da alan bilgisi dersleri olduğunu söyleyebilir.

e. Eğitim programlarındaki konuların çeşitlenmesi “seçimlik ders” kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu dersler aracılığıyla özellikle birer mesleki kurum olan öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğrenciler öğretmenlik meslek bilgisi ve öğretmen alanları hakkında daha fazla bilgi edinirler. Yeni programlara bu açıdan bakıldığında kimi öğretmenlik lisans programında bir, hatta iki seçimlik dersin yer aldığı; kiminde ise herhangi bir seçimlik dersin olmadığı, bütün derslerin zorunlu olduğu görülür.

f. Öğretmen yetiştiren kurum programlarına titizlikle yerleştirilmesi gereken bir diğer husus, uygulama faaliyetleridir. Bunda sağlanacak birlik, yetişecek öğretmenin standardını belirler. Yeni öğretmen yetiştirme

* Bir hukukçu için Türkçe, yabancı dil genel kültür dersleridir; bunun yanında sosyoloji alanının genel kültürüdür, ya da bir fizikçi için de FKB alanının genel kültürüdür. Tabloya kısa bir bakış bu dersleri kolayca ayırt ettirebilir.

programlarından (haftada 8 saatten 14 hafta) toplam 112 saat öğretmenlik uygulaması görenek öğretmen yetişeceklerin yanında, (haftada 16 saatten iki yarıyıl, 32 saat çarpı 14 hafta) toplam 448 saat öğretmenlik uygulaması görenek yetişen öğretmen de olacaktır. Bu doğru mudur? Öğretmen adayı tabi ki uygulama ile bilgilerini pekiştirir. Ama bütün gün uygulamaya gitmesi bir abartıdır. Yaklaşık 500 saat uygulamaya gidenin daha iyi öğretmen olacağını kim iddia edebilir? O zaman öğretmen yetiştiren kurumlar kapatılarak, bütün öğretmen adayları birer öğretmenin yanına verilmeli, usta çırak ilişkisiyle öğretmen yetiştirme yolu da denenmelidir. Bu tutum “Öğretmen adayına öğretecek fazla bir bilgimiz yok; bilgileri alandan öğrensinler.” gibi bir anlayışın tezahürü olarak düşünülebilir ki bu düşünce de yanlıştır.

g. 1988-1989 yılından itibaren uygulanan ve 2006-2007 eğitim ve öğretim yılından itibaren de kademeli olarak uygulamadan kaldırılacak olan programın ülkemize getirdiği en önemli yenilik “esas alan-yan alan” uygulamasıdır. Yaklaşık 30 yıldır üzerinde çalışılan bu uygulamanın bir günde kaldırılmasının nedeni büyük olasılıkla bu uygulamanın felsefesinin kavranılmamasından kaynaklanmıştır. Gerek ülkemizin ekonomik durumu gerekse coğrafi konumumuz göz önünde bulundurulduğunda her öğretim alanına bir öğretmen tayininin israf olduğu görülmektedir. Bu israfın önüne geçmenin temel yolu öğretmen adaylarını bir esas alan, bir de yan alanda yetiştirmektir. Aynı özelliklere sahip pek çok ülke bu uygulamayı yapmaktadır. Komşumuz Yunanistan her yıl yüzlerce öğretmenini yan alanda yetiştirmek için hizmet içi programlardan geçirmektedir. Yeni programda şöyle bir açıklama ile bu uygulama kaldırılmıştır:

“Yeni programlarda, yan dal uygulamasına, ihtiyacın ortadan kalkması nedeniyle son verilmiştir”. Hangi ihtiyaç ortadan kalkmıştır? Coğrafi konumumuz mu değişmiştir? Yoksa üç-beş öğrencili okullara her ders için bir öğretmen atayacak kadar ekonomimiz mi iyileşmiştir?

Yeni program ortadadır. Yapılacak en iyi şey bu programların uygulanmasını beklemeden, gönüllerinde program yapma yatanlardan değil, güçleri program yapmaya yetenlerden bu programı, program geliştirme ilkelerine uygun olarak geliştirmelerini istemektir. Yoksa, zamana, emeğe, paraya daha da önemlisi yeni nesillerimizi teslim edeceğimiz öğretmen adaylarımıza yazık olacaktır. Tabi ki bir programın uygulamada doğacak aksaklıkların tümünü program uygulanmadan bilmek mümkün değildir. Ancak unutmamak gerekir ki sofrada önümüze konan bir tabak yemeğin bozuk olduğunu yemekten bir kaşık alarak anlayabiliriz. Hatta yemeğin kokusu bile bozuk olduğunu hissettirir. Israrla o yemeği yemeğe kalkmak

anlamsızdır ve de sonuçları kötü olabilir. İşte yeni öğretmen yetiştirme programları da bu işten anlayanlar için sofraya konmuş bir tabak bozuk yemek gibidir.

Kaynaklar

- 23 Mart 1983 tarih ve 2809 Sayılı Yüksek Öğretim Kurumlarının Yeniden Teşkilatlanması Hakkında Kanun.
- Eğitim Bilimine Giriş, (2006). (Edt.Leyla Küçükahmet), Nobel Yayıncılık, 6. Basım, Ankara.
- Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, (1998). Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB. (1982). XI. Milli Eğitim Şurası, 8-11. Haziran 1982, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Varış, F. (1974). *Öğretmen Yetiştirme Üzerine*, 5. Yıla Armağan, A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara.

www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama.program
Almanca Öğretmenliği Lisans Programı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Lisans Programı
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programı
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı
Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı
Fransızca Öğretmenliği Lisans Programı
Görme Engelliler Öğretmenliği Lisans Programı
İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programı
İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı
İşitme Engelliler Öğretmenliği Lisans Programı
Müzik Öğretmenliği Lisans Programı
Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı
Resim- İş Öğretmenliği Lisans Programı
Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı
Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı
Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı
Zihin Engelliler Öğretmenliği Lisans Programı

*Summary***EVALUATION OF THE UNDERGRADUATE PROGRAMS OF
TEACHER EDUCATION INTRODUCED IN 2006-2007
EDUCATIONAL YEAR****Leyla KÜÇÜKAHMET ***

The first teacher education institution in Turkey established in 1848, nearly 160 years before. From that time on there had been many changes on the programs.

In the 11th Teacher Education Council held in 1982, it was mentioned that good teachers will be trained through good teacher education programs. The first condition of training good teacher is to construct cooperation in the professional knowledge courses takes place in teacher education programs.

There exists confusion in the present programs that are put into action in 2006-2007 educationyear.

The most important dimensions of the program in teacher education institutions are the training period and practicing activities. However, School Practice II course is omitted in many teaching programs, and even School Practice I also omitted in some programs that prospective teachers are starting to the teaching practice without recognizing the school environment.

Forty years later somehow “Developmental Psychology” and “Learning Psychology” courses are turned again to “Educational Psychology”. “Introduction to Educational Sciences” “Teaching Methods and Principles” and “Educational Psychology” courses that take place in the Faculty of Educational Sciences started to serve 40 years ago, are included in the programs with the same course definitions.

Visually impaired Teaching program is organized as a teacher training program. The visually impaired teaching program should be parallel to the classroom-teaching program, and the necessary information that the impaired group needed should be given. On the contrary the program has no parallelism with the classroom-teaching rather than social studies and special teaching courses- as “reading and writing with Braille”. How a teacher can be successful without taking

---

Address for correspondence: * Prof. Dr. Leyla Küçükahmet, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Teknikokullar/Ankara, kleyla@gazi.edu.tr

the basic profession courses as Teaching Principles and Methods, Testing and Evaluation, Counseling.

In teacher education programs teacher candidates are informed in three types of content as **Teaching as Profession:** *Who, Why, Where, when a teacher candidate should be taught?* **Professional Knowledge:** *Includes the courses on the teaching profession.* **Social studies:** *Courses that help to combine small bits of information to form the whole.* From these definitions the place of a course which will be included in teacher education program can easily be understood but in the last teacher education programs these concepts are confused. As an example special teaching methods course should be included under a Professional knowledge or teaching as a profession? In terms of the definitions considered it should be under teaching as a profession, as it always occurred.

Courses as Turkish Education History and Special Education included in all teaching programs are need specialization but there is not enough staff to teach these courses. In fact these courses do not need to be so widely taught. Despite everything if the aim is to have teachers competent in social studies, educational sociology course which is not included in any program will be more functional.

As more or less importance was given to this kind of organization till today, it is seen that in the new organization without caring the characteristics, courses are distributed randomly to the semesters.

While deciding on the content categories the teacher type and the school grade and expectations from that teacher type are considered. For example from pre-school teacher training competency in teaching as a profession and social studies are expected. There is no need to have a deeper competency in Professional knowledge. As the school grade increases, competency in Professional knowledge increases too. As this is not considered, an application of this kind- which has no other example in the world- has been occurred. In Turkey, the courses of Professional knowledge that a pre-school teacher should teach is more than a mathematics teacher. Today in teacher training programs 43 different types of teaching profession courses (program development, Scientific Research Techniques, Individual Differences and Psychological Approaches) are taught.

The new program is there. The best thing to do is to request the development of these programs considering the program development principles from the ones who are capable of programming rather than who are willing without waiting for the application of the program. If not, it will be too late for the time wasted, money spent and more important to the prospective teachers whom we entrusted the future generations.